

וקראת לשבת עונג

עיון מיוני בבלבד ובאקדפ

גליון
מס' 305

פרשת בלק
י"ז בתמוז התשע"ה

כתובת המערכת: ת"ד 1894 בני ברק | טל': 054-8457834 | פקס: 077-3403071
לע"נ מזל פרחת בת צ'לביה ע"ה | אסתר מישה בת זהירה | לקבלת העלון במייל: shlomi1122@gmail.com

לאורו נלך

קווים מדמותו המופלאה של מרן
מלכא, רבנו עובדיה יוסף צוק"ל

ואכלת ושבעת וברכת

הגאון הגדול הגרב"צ אבא שאול זצ"ל, תאר לתלמידיו בשיבת "פורת יוסף" בשעת כושר את החברותא המיוחדת עם מרן זצ"ל בשנות בחרותם.

ארוחת הבוקר שלהם כללה פרוסת לחם אחת וקציצת פלאפל ביתית אחת. הלחם היה יבש לחלוטין, מפני שאימותיהם העניות היו נוהגות לקנות במאפייה את הלחם שנותר מיום האתמול בחצי מחיר, ואותו מחלקות לכל בני הבית למשך כל היום כולו.

לעת ערב כשהיו מגיעים שני הבחורים העילויים מן הישיבה, היו נוטלים את שאריות הפת שנותרו בבית - שאריות שהיום החולף הותיר בהן את חותמו, והיו כעת קשות כאבן.

עם אותן פיסות אבן היו באים לבית הכנסת - שם היו נרות שהצליחו לגרש את אפולונית הלילה והעניקו להם עוד כמה שעות של חסד. שניהם היו פותחים את גמרותיהם וממשיכים ללמוד בצוותא בהתמדה גדולה. שעות על גבי שעות היו יושבים כך. הנרות היו כבים בזה אחר זה, רק נר אחד נותר - נר התמיד, ולאורו החלש היה ניתן להספיק עוד כמה שורות גמרא...

בחצות כבה גם נר התמיד. אפילה גמורה משתררת בבית הכנסת, ושני בחורים צעירים מגששים את דרכם לעברו של הנר הכבוי, נוטלים את הבזיך שרק לחלוחית של שמן זית נותרה בו ומקנחים את אבני הלחם שהביאו עמם.

שאריות שמן המאור הצליחו לרכך במעט את הפת ולהוסיף בו ניחוח שמן זית קלוש שיטעים אותו במעט.

כשסיימו את הארוחה הדלה היו מברכים ברכת המזון מדרבנן - שהרי לא היה בכך שיעור שביעה - ומיד לאחר מכן שבים ומתרפקים באהבה על תורתם וממשיכים לשננה בעל פה.

הרה"ג א"ר אריאל אש"א

סודו של עם ישראל

בעבירה, ומותר לקרותו רשע!
ה"חפץ חיים" זצ"ל היה רחום וחנון ומרבה לסלות. אך פעם סיפרו לו שאחד מבני הישיבה התחצף לבעלת האכסניה שלו - והוא הורה לסלקו מן הישיבה! הלה ביקש סליחה - וללא הועיל! באו ושאלו את ה"חפץ חיים": על מה הקצף! הרי בעבר סלח על דברים חמורים יותר!
ענה ה"חפץ חיים": המשנה אומרת כי "עז פנים - לגיהנם".

ויש להבין, הרי על כל עבירה נידונים חלילה לגיהנם, ומדוע הדגישו את עזות הפנים? אך התשובה היא, שחז"ל ביקשו לומר לנו, כי עזות פנים הורסת את כל הסייגים, וממילא דרכו סלולה לגיהנם! החוצפן, משולח רסן!
כאשר בלעם ראה את הצניעות של עם ישראל, "שאינן פתחיהם מכוונים זה כנגד זה" - הבין את מעלתם!

ואז הגה רעיון נורא ואיום: להחטיאם בבנות מואב. לסלק מהם את גדרי הצניעות, ולקעקע את חומות הבושה! ובנות מואב משכו את העם לעבוד לבעל פעור. היתה זו העבודה זרה המאוסה ביותר. היו עובדים אותה על ידי עשיית הצרכים בפניה. כלומר: היא היתה דגל ההתבהמות, שיא פריקת הבושה. ואז חרה אף ה' בישראל, ופרעה מגיפה נוראה! כמעט וכילה את העם בחמתו!
כמה נכונים הדברים לדורינו ולמצבינו!
כמה שמרו אבותינו על טוהר הצניעות, על מסווה הבושה והתמימות! ואכן, ראויים היו לברכה ושרתה עליהם השכינה!
ובדורינו, משתוללת סביבנו עצת בלעם: מתירנות, התבהמות, התבזות, גסות רוח. הרחוב מלא בפיתויי בנות מואב ובעבודת פעור!
נתרחק מהם כמפני אש!
הבה נשוב לברכת: "וירא את ישראל שוכן לשבטיו", ונזכה לברכת: "מה טובו אהליך יעקב, משכנותיך ישראל".

ה"חפץ חיים" זצ"ל היה רחום
וחנון ומרבה לסלות. אך פעם
סיפרו לו שאחד מבני הישיבה
התחצף לבעלת האכסניה
שלו - והוא הורה לסלקו מן
הישיבה! הלה ביקש סליחה -
וללא הועיל!

הרעיון שבפרשה

פרשה שלימה מוקדשת בתורה לנסיונו של בלעם לקלל את עם ישראל. מי יודע מה היה קורה אילו היה עולה בידו לבצע את זממו. ומדוע? משום שבלעם לא קילל סתם כך. הוא חיפש נקודות תורפה בעם ישראל, כדי לקטרג עליהם ולעורר את זעמו של הקדוש ברוך הוא!

משום כך, עשה עימנו הקדוש ברוך הוא חסד בימי בלעם, שלא כעם באותם ימים ולא נתן אפשרות לקיטרוג להשפיע. ולא זו בלבד, אלא שהקדוש ברוך הוא הראה לבלעם את המעלות הטובות שבעם ישראל, שבעבורן הם זכאים לברכה! מה ראה בלעם?

"וישא בלעם את עיניו, וירא את ישראל שוכן לשבטיו, ותהי עליו רוח אלקים וישא משלו ויאמר... מה טובו אהליך יעקב, משכנותיך ישראל". שואלת הגמרא: "מה ראה? ראה שאין פתחי אוהליהם מכוונים זה כנגד זה ואמר: ראויים הללו שתשרה עליהם שכינה".

מה רצו חכמינו הקדושים לומר בזאת? שבלעם איבחו את אחת המעלות הגדולות של עם ישראל, שבעבורה הוא ראוי לברכה ולהשראת השכינה. והיא: מעלת הצניעות! הצניעות היא היפוכה של הבהמיות, של שילוח כל רסן, של הסרת מסווה הבושה.

הצניעות מורה על עדינות הנפש, על גדרים וערכים של מוסר. וכה אמרו חכמינו ז"ל: "כל המתבייש - לא במהרה הוא חוטא, וכל מי שאין לו בושת פנים - בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני!"

לא לחינם נמנתה הבושה, היינו גדרי הצניעות, בין שלושת המאפיינים של עם ישראל: "שלושה סימנים יש באומה זו, רחמנים וביישנים וגומלי חסדים!"

הצניעות היא טבעו של ישראל, והיא מחסום בפני התבהמות. אבדן הצניעות והבושה, הם איבוד המעצורים:

"כל אדם שיש לו עזות פנים - בידוע שנכשל

מעייני הפרשה

הגיגים ומעשיות

"כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר" (כ.ו).
יש להבין - שאל הצדיק רבי שמחה בונים מפשיסחא - הרי כל כוחו של בלעם היה אך ורק לקלל, כי ידע לכוון את הרגע שבו הקב"ה כועס, אולם מנין שאב הרשע הזה כח גם לברך?

אלא - תירץ הרבי - ניתן להבין זאת על פי משל:

קבוצת אנשים יצאה פעם לעיר עבות כדי לצוד חיות ובתוכם היה נוכח אחד, רמאי ובעל גאווה. ראה הנוכל כי מרחוק עומד שועל ליד הנחל ושונה מים. ניגש האיש אל מקום שגדלים בו קני סוף ושם כרת לעצמו קנה אחד איתו ניגש אל חבריו ושאל: האם מאמינים אתם כי עם הקנה הזה אשר בידי יכול אני להרוג את השועל הזה?...

דבר כזה לא יתכן - צחקו האנשים - מי שמע על קנה סוף שיכול להרוג שועל?... אין הדבר מתקבל על הדעת!

אם תתנו לי מאה דינרי כסף - אמר הנוכל - אראה לכם כי אני מסוגל לדבר זה. הסכימו חבריו לתת לו מאה דינרים אם יצליח לצוד ולהרוג שועל בקנה שבידו. כיוון הנוכל את קנה הסוף ועשה עצמו כמכוון אל המטרה, וברגע הנכון השמיע קול הדומה ליריית הרובה, "פא", ובו רגע נפל השועל שדוד ומת... חבריו שעמדו על ידו התפעלו מאד ממעשה זה, והתחילו באמת ובתמים, להאמין בו שהוא בעל תכונות מיוחדות המסוגל עם קנה רצוף להרוג שועל מרחוק. אבל, הם לא ראו, כי מן הצד השני של היער עמדו ציידים אחרים ובידם רובים אמיתיים, והם המה אשר כווננו וירו בשועל והמיתוהו... רק הנוכל הערום הזה, שהיתה לו ראייה רחוקה מאד, ראה אותם מתכוונים ומתכוונים לצוד את השועל, וכאשר ראה שהשועל נמצא כבר על הכוונת של הציידים, נתן את הצעקה "פא" כאילו הוא יורה ברובה אמיתי.

כן הוא גם הנמשל - סיים הרבי - בלעם הרשע היה אצטגנין גדול היודע מה יקרה עם איש פלוני אלמוני בעתיד, וכאשר היה רואה באיצטגנינותו שאיש זה או אחר מזלו עומד להאיר לו, בא אליו ואמר לו: "אם ברצונך שאברך אותך שתהיה עשיר גדול - שקול לידי סכום כסף נכבד, ותהיה בטוח שברכתי אליך תתקיים", וכאשר ראו ש"ברכתו מתקיימת, הוציאו עליו שם: "אשר תברך מבורך". אבל באמת ברכת בלעם היתה ריקה מכל תוכן, ולא היה לו שום כח לברך מעצמו...

"ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד" (כ.ד)

ילד חריף ופיקח למד בצוותא עם ילד תם ועצל. בכל פעם שהיה העצל אומר דבר שטות היה הפיקח מרגיש בטעותו ומתקן את דבריו בחכמה, כך שאף אחד משאר חבריהם לא הרגיש בדבר.

אמנם החברים לא הרגישו, אבל דבר לא נעלם מעיניו של המלמד, ובכל פעם היה טופח על שכמו של החרוץ והיה משבח אותו בקול לעיני כל חבריו. אחד החברים קינא מאד בילד החריף ובשבחים שהיה המלמד מחלק לו ביד נדיבה, על כן באחד הימים התנכל לילד העצל עד שהלה הוכרח להישאר בביתו...

מדוע התנכל לעצל - שאלוהו חבריו - והרי היית צריך להתנכל לילד החריף, שהרי הוא גרם לך לקנאה?

אם העצל ישאר בביתו - גילה המקנא את ליבו - ולא יבוא אל בית הספר, ממילא יפסיקו ללמוד יחד ויפסיק גם המלמד מלתת לו שבחים... כן הוא גם הנמשל - אמר רבי יוסף חיים, בעל "הבן איש חי" - בלעם היה שונא את ישראל וידע כי לבני ישראל מגיעה חשיבות מצד עמלק שכן משווים ואומרים: ראו אחים תאומים, מה יצא מזרעו של יעקב ומה יצא מזרעו של עשו?... על כן קילל בלעם את עמלק ואמר: "ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד", ואם יאבד עמלק שוב אין מקום להשוותו לישראל, וממילא תתמעט מעלתם של ישראל!

"ההסכן הסכנת לעשות לך כה" (כ.ג)

במדרש (רבה פרשה כ) דרשו חז"ל על פסוק זה: חס הקב"ה על כבודו של אותו רשע שלא יאמרו זו האתון סילקה את בלעם. ואם חס הקב"ה על כבוד הרשע, אין צריך לומר על כבוד הצדיק!

פעם אחת ניגש הגבאי דשיבת פוניבז' אל ראש הישיבה, הגאון רבי יוסף כהנמן ושאל, בשעה זו מתפללים בישיבה שני תלמידי חכמים מופלגים ואיני יודע את מי מהם לכבד בעליה לתורה, כי שניהם חשובים ושניהם צדיקים.

כאשר אינך יודע - השיב הרב - עליך להטיל גורל!...

אם כך - אמר הגבאי - אבקש מכבוד הרב שיטיל את הגורל.

לא ולא! - נזעק רבי יוסף - אינני מסוגל להכריע על כבודו של אדם גדול!

"ויאמר בלק אל בלעם... למה לא הלכת אלי" (כ.ה)

במדרש אמרו חז"ל כי בלעם נתנבא שסופו יהיה קלון!

משל לרופא אחד שהובלה אל ביתו של חולה ובטרם החל במלאכתו ביקש מהחולה שישלם לו את שכרו.

אתה מבהיל את החולה - אמר אחד. מדוע? תמה הרופא.

אם אתה מבקש ממנו את המגיע לך עוד לפני הריפוי. סימן שאתה חושש כי לא תצליח במלאכתך, ואחר שתסיים כבר לא יהיה מי שישלם לך...

כן הוא גם הנמשל - אמר המגיד מדובנא - בלק שלח אל בלעם ואמר: מדוע כאשר שלחתי לקרוא לך והצעת לך תשלום לא מיהרת לבוא אלי, האם אתה חושש שאחר שכבר תבוא "לא אוכל כבדך"?

"וישא משלו ויאמר מן ארם יצאתי בלק וגו'" (כ.ז)

דרשן אחד שהיה דר בעיר שרובה חוטאים ופושעים נזדמן אל עיר של תלמידי חכמים וסופרים.

עמד הדרשן על בימת בית הכנסת ונשא דברים, וכהרגלו המטיר על ראשי השומעים אש וגפירת והוכיח אותם על רוב פשעיהם ודרכיהם הבזויות והנלוזות!...

מה אתך?! גערו בו בני העיר לאחר שסיים דבריו - מדוע דברת אלינו כך?

האם שכחתם את ציווי התורה "הוכח תוכיח את עמיתך"? תמה הדרשן.

ידענו גם ידענו - השיבו תלמידי החכמים - אולם מה לעבירות ומעשים רעים אלה ולנו?!... אנו מבינים כי כאשר אתה דורש לבני עירך השקועים בעוונות - ראויים דבריך וטובים, אולם עזבת את מקומך ואתה בא להוכיח אותנו?... בני עירנו אינם כבני עירך!

כן הוא גם הנמשל - אמר המגיד מדובנא - זה מה שטען בלעם ואמר: "מן ארם יצאתי בלק מלך מואב מהררי קדם" אשר שם מצויים כל ערלי הלב כפראים במדבר. מבוגדים כאלה הוא קורא לי ומבקש: "לכה ארה לי יעקב?!"

מחמאה

צורך רוחני חשוב ביותר הוא המחמאה, ועל פי הרמב"ם, הצורך החזק ביותר. המחמאה נחשבת לחסד, חסד גדול מצדקה, ועוד יותר בין איש לאשתו. המחמאה משרה אווירה נעימה בבית, מעודדת עשייה ומחזקת את

הבית היהודי

הקשר בין בני הזוג. להרבה קשה להחמיא ובמיוחד בבית, הסיבות לכך:

- א. כאשר יש בן זוג דבר ששופתו רוצה לשנותו הוא מעיר לו הערות, כאשר מעירים הערות על דבר שלילי קשה להחמיא לו והמצב נעשה קשה יותר עם הזמן, משום שההערות לא מועילות. דעו כלל: הערות וביקורת ביחסי בני הזוג יכול להיות דבר הרסני.
- ב. חוסר חינוך לעידוד, תחושה שזה לא אני.
- ג. מאחר שתפקידי בני הזוג נראים מובנים מאליהם לכן לא רואים את הצורך לעודד אותו בעת מילוי תפקידו.
- ד. פעמים אנשים משתמשים במחמאה להשגת רווח, ולכן הזוג הרי מגיע מחמאה אמיתית, לכן כאשר הוא רוצה להחמיא נראה לו שהוא לא אמיתי, "אינני מסוגל לשקר לבן זוגי".

ה. משום שנראה לנו שאין מה לשבח, אבל יש לדעת שיש השפעה גדולה לדיבור. בזמן שאנו מחמיאים אפילו נראה לנו שהדבר מלאכותי, עם הזמן נראה בן הזוג את הדברים באמת, אם משום שהוא הושפע לטובה ואם משום שהפכנו ע"י דיבורנו את הדבר לממשי בעינינו, ועוד ע"י כך שהמחמאות בתחילה היו בעינינו מלאכותיות, אנו נחפש דברים אמיתיים בן הזוג, כדי שהמחמאות לא יהיו מלאכותיות ותוך כדי כך באמת נמצא כאלה לרוב.

ו. כאשר בני-הזוג ביקורתיים ומרבים לבקר, נראית המחמאה כסותרת, "לא מסוגל לומר מה שאני לא חושב עליך". בנוסף לכך עולה המחשבה שמאחר שכן הזוג לא מתנהג בצורה חיובית לא מגיע לבן הזוג עידוד, ועוד אם בן הזוג לא מחמיא לי מדוע שאני אחמיא לו ולמה שאני אעודד אותו להחמיא לי אם דבריו לא מהלב.

ז. גורם התחרות המצוי בין בני אדם פעמים מצוי גם בין בני זוג ולכן קשה להם לפרגן לבן תחרותם.

ח. נטיית האדם לראות את הצדדים הרעים, יותר מאשר את הצדדים הטובים.

ט. כל הטעמים האלה נובעים מהקושי של האדם להעניק לזולת את הדבר האישי ביותר, נשמתו.

י. אחד האפשרויות לפתרון בנקודה זאת, לעשות רשימה של דברים טובים שבן הזוג עושה למעןך.